

**П. М. ЛІСОВСЬКИЙ
Ю. П. ЛІСОВСЬКА**

**АВІАЦІЙНА СПРАВА:
воєнний та мирний простір**

Навчальний посібник

Київ
Видавництво Ліра-К
2023

**УДК 358.4((477):(1-622НАТО))(075.8)
Л63**

*Рекомендовано
Науково-методичною радою Університету «Україна»
Протокол №3 від 20 квітня 2023 року*

Рецензенти:

*В.Й. Котовський, доктор технічних наук, професор;
О.Г. Корнієнко, доктор технічних наук, професор;
Н.В. Ковальчук, доктор юридичних наук, професор.*

Лісовський П.М., Лісовська Ю.П.

Л63 Авіаційна справа : воєнний та мирний простір : навч.
посіб. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. 156 с.
ISBN 978-617-520-632-4

У навчальному посібнику висвітлено світоглядну формулу Україна – НАТО щодо феномену авіаційної справи як у мирному, так і у воєнному просторі. Здійснено Концепцію розвитку Державної авіаційної справи в повоєнній Україні. Стверджено комплексне впровадження новітніх систем квантового захисту інформації у воєнній авіаційній справі України. Прогнозовано безпілотні авіаційні розвідувальні системи оперативного-тактичного та стратегічного радіуса бойової дії з високоточними боеприпасами, а також перспективи розвитку кіберконтррозвідки.

Розраховано на викладачів, студентів та курсантів вищих навчальних закладів України, а також співробітників спецслужб.

УДК 358.4((477):(1-622НАТО))(075.8)

ISBN 978-617-520-632-4

© Лісовський П.М., Лісовська Ю.П.,
© Видавництво Ліра-К, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
------------------------	---

РОЗДІЛ 1. ФІЛОСОФІЯ ЯК СВІТОГЛЯДНА ФОРМУЛА УКРАЇНА-НАТО ЩОДО ФЕНОМЕНУ АВІАЦІЙНОЇ СПРАВИ

1.1. Філософія авіаційної коаліції Україна – НАТО у протидії з путінсько-російським агресором.....	7
1.2. Класифікаційна характеристика авіаційної справи у мирному просторі: сутність, завдання, функції.....	8
1.3. Авіоніка як радіонавігаційний критерій у воєнній авіаційній справі	14
<i>Контрольні запитання</i>	27
<i>Теми рефератів</i>	27

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АВІАЦІЙНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ У ВОЄННОМУ ТА МИРНОМУ ПРОСТОРИ

2.1. Описовий метод вивчення авіапарку Повітряних військових Сил України.....	28
2.2. Структурна організація інженерно-авіаційної справи.....	50
2.3. Концепція розвитку Державної авіаційної служби України: державні та нормативно-правові документи	61
2.4. Авіабомби як керована зброя у воєнній авіаційній справі України.....	72
<i>Контрольні запитання</i>	85
<i>Теми рефератів</i>	85

РОЗДІЛ 3. МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ АВІАЦІЙНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ У ВОЄННИХ ПРАКТИКАХ

3.1. Кіберконтррозвідка в авіаційній справі як феноменально-цифровий контроль та координація щодо забезпечення мирного неба України.....	86
3.2. Балістика як повітряно-динамічна архітектура оборонно-стратегічної безпеки в авіаційній справі України: імператив міжвідомчого партнерства	97
3.3. Філософія як настанови мудрості щодо безпеки польотів у воєнній авіаційній справі.....	110
3.4. Філософія як безпекова формула мудрості Перемоги України над збройною російською агресією.....	117
<i>Контрольні запитання</i>	148
<i>Теми рефератів</i>	149
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	150

ПЕРЕДМОВА

Написання навчального посібнику «Авіаційна справа» у повоєнній Україні є справою честі авторів. Адже вся молодість одного із авторів була віддана саме охороні повітряних кордонів. Проте, з початком повномасштабної фази війни з путінсько-російським агресором воєнна ситуація щодо авіаційної справи вбачала недостатній рівень щодо якості забезпечення мирного неба України. Це і літаки ще за часів тодішнього радянського виробництва, а також усі можливі засоби протиповітряної оборони. Серед них – зенітно-ракетні комплекси. Також низький рівень вбачала безпілотна авіаційна розвідувальна система тактичного та оперативно-тактичного (оперативно-бойового) радіусу дії з високоточними боєприпасами. Однак, не можна повністю ігнорувати таку авіаційну справу. Що стосується якості підготовки фахівців у сфері військової авіації на той час (70-ті та 80-ті роки минулого століття), то, зокрема радіотехнічний факультет (першої категорії спецпризначення) НТУУ«КПІ» ім. І. Сікорського та радіоелектронного обладнання літальних апаратів НАУ (на той час вважався як Київський інститут інженерів цивільної авіації) мали належні наукові та воєнно-оборонні здобутки у міжнародному світі. Деякі випускники означених вищих навчальних закладів сьогодні є негласними співробітниками серед спецслужб держав світу, категоріальними критеріями яких є ентропія,

балістика, логістика (зокрема, контррозвідниками як мудре серце сучасних спецслужб повоєнної України).

Тому, сьогодні, як ніколи, негайно потрібно здійснювати комплексне вітчизняне виробництво у сфері воєнної авіації. З цією метою необхідно комплексно впроваджувати новітні системи квантового захисту інформації у кіберсучасності. А для цього має бути застосована ефективно діюча діяльність у воєнних практиках з боку випускників саме радіотехнічного факультету НТУУ «КПІ» ім. І. Сікорського за напрямком фахової підготовки «Телекомунікації та радіотехніка» як фундаментальна матриця щодо крипто-системного захисту мирного неба України в сфері авіаційної справи.

Від авторів

РОЗДІЛ 1.

ФІЛОСОФІЯ ЯК СВІТОГЛЯДНА ФОРМУЛА УКРАЇНА-НАТО ЩОДО ФЕНОМЕНУ АВІАЦІЙНОЇ СПРАВИ

1.1. Філософія авіаційної коаліції Україна – НАТО у протидії з путінсько-російським агресором

Ось уже не перший рік як триває повномасштабна війна з російським агресором. Західноєвропейські країни заявили про готовність починати тренувати українських пілотів (зокрема, Великобританія) на західних винищувачах F-16, а також є країни, які готові надати бойові літаки у складі авіаційної коаліції. Адже все це є результатом міжнародних переговорів нашого Президента і всіх нас, хто працює на воєнно-дипломатичному фронті. Звичайно, нашим вітчизняним пріоритетом за своїми технічними характеристиками є штурмовик-винищувач F-16, але не варто скасовувати і інші літаки ще за часів радянського виробництва.

У цьому змісті саме авіаційна коаліція у сфері воєнної справи, що є комплексною охороною повітряного простору, розпочала своє інтеграційне формування з весни 2023 року.

Адже західноєвропейські літаки з нашими українськими пілотами охоронятимуть повітряний простір України. Саме влітку 2023 року Велика Британія розпочала початковий етап навчань українських пілотів на винищувачах F-16, як було повідомлено у заяві британського уряду. До такої ініціативи приєдналися Нідерланди та Данія в серпні 2023 року.

Варто озвучити, що 15 травня Президент України Володимир Зеленський та Прем'єр Великої Британії Ріші Сунак обговорили створення «коаліції винищувачів». Як зазначав головуючий британського уряду, Сполучене Королівство є ключовою частиною цієї коаліції. 16 травня 2023 року всім стало відомо, що Прем'єр-міністр Нідерландів Марк Рютте підтримав створення «коаліції винищувачів» для України.

Також і Португалія, за словами українського дипломата Дмитра Кулеби, готова тренувати вітчизняних пілотів і механіків. Крім того, і Франція виявила бажання допомагати Україні з підготовки пілотів, яка має воєнну авіаційну практику ще за радянських часів, зокрема на території Туреччини, поблизу кордонів із Абхазією (м. Гудаута).

1.2. Класифікаційна характеристика авіаційної справи у мирному просторі: сутність, завдання, функції

В означеному навчальному посібнику варто озвучити, що інженерно-авіаційна служба (ІАС) цивільної авіації призначена для організації і здійснення інженерно-авіаційного забезпечення польотів, під яким розуміють комплекс

заходів, що виконуються з метою виконання планів повітряних перевезень і авіаційних робіт при забезпеченні безпеки польотів [28, с. 204].

Основними завданнями інженерно-авіаційного забезпечення польотів є:

- підтримка належного рівня роботи і забезпечення інтенсивності використання повітряних суден не нижче встановлених нормативами;
- забезпечення безпеки і регулярності польотів;
- економне використання трудових і матеріально-технічних ресурсів при експлуатації авіаційної техніки.

Головними завданнями всіх ланок ІАС є:

- забезпечення плану повітряних перевезень і авіаційних робіт справними і підготовленими до польотів повітряними суднами;
- інженерно-авіаційне забезпечення безпеки і регулярності польотів;
- виконання вимог державної, трудової і виробничої дисципліни;
- підтримка встановленого рівня льотної придатності повітряних суден, що експлуатуються;
- економне та логістичне використання трудових, матеріальних і паливно-енергетичних ресурсів на технічне обслуговування і ремонт авіаційної техніки;
- проведення авіаційно-технічної підготовки з інженерно-технічним і льотним складом.

На інженерно-авіаційну службу покладаються наступні основні функції:

- планування використання повітряних суден, технічного обслуговування і ремонту авіатехніки, що забезпечують виконання планів льотної роботи, регулярність польотів, своєчасне вироблення ресурсу повітряних суден, авіаційних двигунів та їх обладнання, а також їх відхід в ремонт;
- організація і виконання технічного обслуговування і ремонту авіатехніки відповідно до вимог експлуатаційної і ремонтної документації;
- збирання, облік і обробка даних про виявлені в польоті і на землі відмови і несправності авіаційної техніки;
- аналіз фактичного рівня надійності авіатехніки за даними обліку відмов і несправностей, а також за результатами діагностування і контролю технічного стану авіатехніки, ведення рекламацийно-претензійної роботи;
- розробка і реалізація організаційно-технічних заходів з попередження авіаційних пригод і інцидентів, дострокового знімання двигунів, відмов і несправностей авіатехніки, які виникають з вини інженерно-технічного складу, низької якості ремонту авіатехніки на підприємствах;
- пред'явлення вимог до промислових підприємств і організацій з усунення конструктивних і виробничих недоліків авіаційної техніки;
- облік і виконання доробок авіатехніки, переобладнання повітряних суден за бюлетенями, проведення разових оглядів авіаційної техніки;
- метрологічне забезпечення технічної експлуатації і ремонту авіаційної техніки;

- контроль відповідності льотно-технічних характеристик повітряних суден з боку керівництва з льотної експлуатації;
- забезпечення охорони повітряних суден, які знаходяться на обслуговуванні в авіаційно-технічних базах і ремонті на підприємствах;
- участь у розробці і впровадженні у виробництво прогресивних методів і технологій технічного обслуговування і ремонту, високоефективних засобів обслуговування, ремонту і контролю стану авіаційної техніки;
- розробка пропозицій з удосконалення експлуатаційної і ремонтної документації;
- ведення і забезпечення зберігання експлуатаційної і ремонтної документації, включаючи пономерну;
- ведення обліку і звітності з виробничої діяльності АТБ, складу, стану, використання і руху парку літаків, вертольотів і авіадвигунів;
- узагальнення і розповсюдження передового досвіду технічної експлуатації і ремонту авіаційної техніки;
- покращення умов праці працівників АТБ, забезпечення безпечних умов роботи, впровадження механізації і якісного програмно-комп'ютерного забезпечення виробничих процесів при технічному обслуговуванні і ремонті авіаційної техніки;
- визначення потреб і контроль за забезпеченням авіапідприємств і заводів експлуатаційною і ремонтною документацією, засобами контролю стану авіатехніки, запасними частинами і авіатехнічним майном, аварійно-рятувальним обладнанням;

– контроль за станом аварійно-рятувального обладнання повітряних суден;

– правильне використання закріплених за АТБ і заводами виробничих і службових будівель, споруд і встановленого в них технологічного обладнання, систем енергозабезпечення і пожежогасіння, засобів контролю стану і обслуговування авіатехніки загального і спеціального застосування;

– облік і звітність з витрачання запасних частин і матеріалів при експлуатації і ремонті авіатехніки, розробка і здійснення заходів щодо економії паливно-енергетичних і матеріальних ресурсів;

– удосконалення організаційної структури ІАС всіх ланок, підвищення якості обслуговування і ремонту авіатехніки, впровадження заходів з економії трудових ресурсів і підвищення продуктивності праці співробітників та із числа інженерно-технічного складу;

– впровадження у виробництво прогресивних норм і нормативів праці;

– удосконалення техніко-економічного планування в АТБ і на заводах;

– організація і проведення робіт з евакуації і відновлення пошкоджених повітряних суден;

– проведення заходів з охорони праці, охорони навколишнього природного середовища, виконання правил пожежної безпеки при обслуговуванні і ремонті авіаційної техніки;

– організація і проведення технічної підготовки робітників і інженерно-технічних працівників АТБ і заводів, проведення занять з льотним складом, керівництво стажу-